

Fehéri György

A 17-es vágány – emlékmű a berlini Grunewald pályaudvaron

Berlin, Grunewald, S-Bahn-pályaudvar. Pékbolt, újságosbódé, gyümölcsárus. Eligazító táblák piktogramokkal: melyik vágányról milyen irányba indulnak a szerelvények. Hétköznapi forgalom.

Egyetlen – fehér alapon régies fekete betűkkel írott – felirat üt csak el a megszokottól: Gleis 17, vagyis 17-es vágány. Lépcső vezet fel a kihalt peronra. Előttünk rozsdás sínek, a semmibe futnak.

A lábunk alatt, a peron betonjában, öntöttvas táblák, szám szerint 186. Időrendben és tárgyi-lagosan sorolják: kiinduló állomás: Berlin, célállomás: Auschwitz, Theresienstadt... és ott áll vasba öntve az egyes vonatokkal deportált zsidók száma is. A jobb oldali sínpárok között vadul burjánzó növényzet, sőt méteres fák.

Grunewaldi pályaudvar, Putlitz utca, Lehrter pályaudvar – három hírhedt gyűjtőhely, ahonnan 1941 októbere és 1945 áprilisa

1943. január 12-én 1190 zsidó Berlinből Auschwitzba

A szerző felvételei

A peronon a betonban öntöttvas emléktáblák

A sínek között fák nőttek

Emlékmű a pályaudvar előtt

között transzportokra felosztva sok tízezer zsidó származású áldozatot hurcoltak el a megsemmisítő táborokba.

Az emlékhelyet az 1989-es fordulat után létrejött Német Vasúti Rt. építette. Igen későn, csak a két Németország és a két németországi vasút egyesítése után lett igazán szembeötlő: mindkét országban hosszú évtizedekig tökéletes hallgatás övezte a tényt, hogy a német vasúti társaság, a Reichsbahn közreműködése nélkül az európai zsidók deportálását nem tudták volna végrehajtani.

A vasút által létesítendő emlékmű tervezésére kiírt pályázatot a Hirsch, Lorch és Wandel

(Saarbrücken, Frankfurt am Main) építésziroda nyerte, az installáció felavatására 1998. január 27-én került sor.

A 17-es vágányt elhagyva, a pályaudvar előtti téren található egy másik deportációs emlékmű, Karol Broniatowski és Ralf Sroka 1991-ben elkészült műve. Betonfal, melynek folytonosságát a betonból erőszakosan kitépett, ember nagyságú figurák hiánya szakítja meg. Az alakok képezte sötét űrben friss virágcsokrok, gyertyák.

A hiány pótolhatatlan; a fákkal benőtt vágányok azonban némi reményt sugároznak – ezekről talán nem indulnak többé vonatok.